

MEGISMERNI ÉS FELISMERNI

EMBERMENTŐ MAGYAROK ÜZENETE A XXI. SZÁZADNAK

Konferencia és fotóinstalláció

Budapest, 2014. október 30.

Külügyi és
Külgazdasági
Intézet

Tom Lantos
INTÉZET

HOLÓKAUSZT 70
EMLÉKEZÉS ÉS TANULÁS ÉRTÉKÉRE - 2014

A konferenciáról

A holokauszt során a magyar állam és a magyar társadalom egy részének közömbössége és esetenként az elkövetőkkel való nyílt együttműködése hozzájárult magyar állampolgárok százezrei meghurcolásához és megsemmisítéséhez. Ezen körülmények között kiemelten fontossá vált azon egyének szerepe, akik vállalták a kockázatot embertársaik megmentéséért. Az üldözöttek számára ezek az embermentők jelentették az egyetlen esélyt a túlélésre. A népiirtás kontextusában jelen konferencia azokra a kivételes emberekre koncentrál, akiknek volt erkölcsi ereje és bátorsága, hogy szembeszegüljenek a holokauszt borzalmával, és életeket mentsenek. A konferencia történelmi, szociológiai, szociálpszichológiai, kulturális és oktatási perspektívából olyan magyarok életét vizsgálja, akiket a Világ Igaza kitüntetéssel jutalmaztak.

A fotóinstallációról

Az elmúlt évszázadok eseményei a mindennapok szintjén, legközvetlenebb módon az ember által tervezett, épített városi környezetben élhetőek át, mint utcákba, terekbe illetve épületekbe zárt történelem. A város egyszerre közös és személyes tere generációk sorának, emberek millióinak. Létezésénél fogva emlékhelye a történelem nagyszerű és szegyeteljes mozzanatának. Minden egyes magyar embermentő a magyar történelem egyik legnagyobb tettét hajtotta végre a második világháború során. A hőstettek helyszíne közvetlen környezetünk, hétköznapi életterünk, talán éppen a mi utcánk, talán a szomszéd ház.

Az embermentők portréiból, illetve a mentések helyszínéről készült felvételekből összeállított válogatás az embermentők heterogén társadalmi hátterén túl, az ismerős városi helyszínek megidézésével arra is szeretné felhívni a figyelmünket, hogy az embermentők, a megmentettek, illetve az elesettek valamint saját történelmünk közös.

A fotóinstalláció kurátora Magyar Fanni, művészettörténész. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem, majd a berlini Humboldt Egyetem művészettörténet szakán végezte tanulmányait. Jelenleg független kurátorként többek között a Collegium Hungaricum Berlin Moholy-Nagy Galériájában, valamint az osztrák Gaudens Pedit Galériával együttműködésben kúrál kortárs képzőművészeti kiállításokat. Az FKSE – Fiala Képzőművészek Stúdiója Egyesület tagja.

Közreműködő művész: Szauder Dávid

A konferencia szervezőiről

Tom Lantos Intézet

A Tom Lantos Intézet (TLI) egy független, emberi és kisebbségi jogi szervezet, amely elsősorban zsidó, roma és más etnikai vagy nemzeti, nyelvi és vallási kisebbségek kérdéseivel foglalkozik. Nemzetközi kutató, oktató és advocacy platformként a TLI célja, hogy hidat képezzen a kutatás és a politika, a normák és a gyakorlat között.

A Tom Lantos Intézet az Egyesült Államok szenátusa és a magyar kormány döntését követően 2011-ben alakult azzal a céllal, hogy tisztelgessen Tom Lantos, magyar származású amerikai politikus, az amerikai kongresszus egyetlen holokauszt túlélője előtt, és hogy továbbvigye és ápolja az általa ránk hagyott örökséget. Az élete során emberi jogokért mindvégig kiálló Tom Lantos társalapítója volt az amerikai kongresszus emberi jogi választmányának, majd később a Képviselőház Külügyi Bizottságának elnöke lett. Halála után a Kongresszus megalapította a Tom Lantos emberi jogi bizottságot.

Kapcsolat:

tomlantosinstitute.hu

info@tomlantosinstitute.hu

Külügyi és Külgazdasági Intézet

A 2014. július 30-án alapított Külügyi és Külgazdasági Intézet tevékenységeivel hozzájárul a Külgazdasági és Külügyminisztérium szakmai munkájához, a külföldi tapasztalatok összegyűjtésével elősegíti a jó kormányzást, részt vesz nemzetközi tudományos együttműködésekben, önálló kutatási projektekben, külügyi képzési és oktatási programok lebonyolításában.

A Magyar Holokauszt Emlékév során a Külügyi és Külgazdasági Intézet - a Magyar Külügyi Intézet általános jogutódjaként - összesen négy kutatási és oktatási projektet viz véghez. A Civil Alap – 2014 által támogatott programok keretei között intézetünk munkatársai a magyar holokauszt korszakának mélyebb megértése érdekében történeti elemzéseket készítenek, valamint tanulmányi kirándulásokat szerveznek szakiskolai és szakközépiskolai tanulók számára.

Kapcsolat:

kki.gov.hu

info@ifat.hu

Konferencia program

A 40 perces előadásokat 20 perces vita szekció követi.

9:00-9:15 Megnyitóbeszéd

Őexc. Ilan Mor, Izrael Állam nagykövete,
Dr. Bíró Anna-Mária, a Tom Lantos Intézet igazgatója és Dr. N. Rózsa Erzsébet,
a Külügyi és Külgazdasági Intézet tudományos igazgatója

9:15-10:15 A túlélők perspektívája: az embermentők azonosításának és elismerésének fontossága

Dr. Annamaria Orla-Bukowska, a krakkói Jagelló Egyetem professzora

10:15-10:45 Kávészünet

10:45-11:45 Embermentés a történelemtudományban

Dr. Csósz László, az Országos Levéltár történésze

Az előadás történelmi és politikai elemzést ad a korról, az embermentőkről és a közegről, amelyben működtek.

11:45-12:45 Embermentők, elkövetők, be nem avatkozók és a kollektív emlékezet

Dr. Kovács Mónika, az Eötvös Loránd Tudományegyetem adjunktusa

A társadalmi mozgatók és blokkok szerves részei voltak az egyes döntéseknek és ezáltal az események végkimenetelének. A felkért előadó ezen jelenségeket és folyamatokat vizsgálja előadásában.

12:45-14:00 Ebéd

14:00-15:00 Embermentés az irodalomban

Vári György, a WERK Akadémia oktatója, kritikus, irodalomtörténész és publicista

Az előadás az embermentés hazai irodalmi feldolgozottságára, annak mértékére és jellegére koncentrál.

15:00-16:00 Embermentés az oktatásban

Szőnyi Andrea, a Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért vezetője, a USC Soá Alapítvány nemzetközi oktatási főtanácsadója

Az előadás az embermentői tevékenység oktatási anyagokba és tantervekbe való beemelésére és megfelelő felhasználására fókuszál.

16:00-16:15 Kávészünet

16:15-17:15 Egyházi szerepvállalás

Buda Annamária, a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Iroda Diakóniai Osztályának vezetője

Az előadás egyes egyházi szereplők embermentő tevékenységét mutatja be, hangsúlyosan kezelve az egyházi és társadalmi közeget, amelyben akkor működtek.

17:15-18:00 Elfeledett hősök az oktatásban – A pokol polgármestere c. oktatási rövidfilm bemutatása

Kenesei Marcell, a Centropa Alapítvány igazgatója

Az oktatási rövidfilm Domonkos Miksa honvédszázados történetét meséli el, aki zsidó származása ellenére meghatározó szerepet játszott a budapesti embermentésekben, majd a háború után egy koncepciók eljárás áldozata lett.

18:00-18:30 A fotóinstalláció megnyitása

Az előadóról

Dr. Annamaria Orla-Bukowska

Annamaria Orla-Bukowska egy szociálintropológus a krakkói Jagelló Egyetem Szociológia Intézetében. Szakterülete a lengyel-keresztény és lengyel-zsidó kapcsolatok.

A Jagelló Egyetem különböző tanszékei mellett a varsói Társadalmi Tudományok mesterképzésén, illetve az Auschwitz-Birkenau Állami Múzeum posztgraduális programjain is tanít. Vendégprofesszor volt az Egyesült Államokban, Csehországban, Belgiumban, Görögországban, Ausztráliában és Izraelben. Annamaria Orla-Bukowska 1999-ben Koerner ösztöndíjas holokausztkutató volt az Oxford Centre Hebrew and Jewish Studies programban, 2004-ben a jeruzsálemi Jad Vashemben, továbbá 2009-ben a Rochester Egyetemen. Ő írta a lengyel kollektív emlékezetéről szóló fejezetet „A háború utáni európai emlékezetpolitikák” (The Politics of Memory in Postwar Europe) c. kötetben és Robert Cherry mellett társszerkesztője a „Lengyelek és zsidók újragondolva: zaklatott múlt, fényesebb jövő” (Rethinking Poles and Jews: Troubled Past, Brighter Future) c. kötetnek.

Dr. Csósz László

Csósz László történész, a Magyar Országos Levéltár fő levéltárosa. Egyetemi tanulmányait a Szegedi Tudományegyetem magyar–történelem–néprajz és a budapesti Közép-Európai Egyetem (CEU) történelem szakán végezte. Tettesek, szemtanúk, áldozatok. A Vészkorszak Jász-Nagykun-Szolnok megyében című doktori értekezését summa cum laude minősítéssel védte meg 2011-ben. Az elmúlt években több kutatói ösztöndíjat is elnyert, legutóbb az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeumának Tziporah Wiesel Ösztöndíját (2013-14). Részt vet a Magyar Nemzeti Múzeum Páva utcai holokauszt-kiállításának létrehozásában valamint számos on-line oktatási és tudományos projektben. Kutatási területe a magyar zsidóság társadalomtörténete, antiszemita politika és a holokauszt. Legutóbbi munkája (Kádár Gáborral és Vági Zoltánnal közösen) a The Holocaust in Hungary. Evolution of a Genocide című kötet.

Dr. Kovács Mónika

Kovács Mónika szociálpszichológus, az ELTE egyetemi docense, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának nemzetközi és tudományos dékánhelyettese. Kutatási területei közé tartoznak a kollektív emlékezet, a holokausztoktatás, és a szexizmus szociálpszichológiája. A Hannah Arendt Egyesület alapító tagja és elnök, tagja a Magyar Pszichológiai Társaságnak és a European Association for Social Psychology-nak, 2008 és 2012 között az MPT Szociálpszichológiai Szekciójának elnöke volt. 2010 és 2014 között az International Holocaust Remembrance Alliance magyar delegációjának szakértői tagja volt az oktatási munkacsoportban.

Vári György

Vári György újságíró és irodalomtörténész. Pécsen végezte egyetemi tanulmányait, PhD-dolgozata egy Kertész Imréről szóló, 2003-ban publikált monográfia volt. Stockholmban tanulmányozta a két szemeszteren keresztül a Paideia Intézetben. A Pannon Egyetem adjunktusa volt 2007-2008-ban, óraadóként dolgozott az ELTE-n és a Képzőművészeti Egyetemen is. Két további esszéjét is megjelent a Kertész-monográfia mellett a XX. századi és a kortárs magyar irodalomról. Megkapta 2010-ben a Márciusi Ifjak-díjat, 2011-ben a Balassa Péter-díjat.

Szőnyi Andrea

Szőnyi Andrea a USC Soá Alapítvány nemzetközi oktatási főtanácsadója és magyarországi képviselője, a Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért civil oktatási szervezete vezetője. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem angol-orosz szakán diplomázott 1988-ban. 2000-ben ugyanott Kulturális Menedzser diplomát szerzett. Korábban tizenöt évig dolgozott középiskolai angoltanárként a Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskolában, ahol az angol munkacsoport vezetője és számos judaisztikai és holokauszt-oktatási projekt beindítója volt, pedagógiai munkájáért több kitüntetésben részesült. 2009-2010-ben a londoni Imperial War Museum Holokauszt-oktatói Programjának résztvevője, a programhoz kapcsolódóan elvégezte a University of London Pedagógiai Intézetének Critical Perspectives in Holocaust Education című MA modulját. Számos holokauszt-oktatási program vezetője, oktatási anyagok és kiadványok szerzője, szerkesztője. 2011 óta a Nemzetközi Holokauszt Emlékezet Szövetség (IHRA) Múzeumok és Emlékhelyek munkacsoportjának oktatási szakértője.

Buda Annamária

Buda Annamária, szociológus, a Magyarországi Evangélikus Egyház Diakóniai Osztályának vezetője, PhD hallgató az ELTE Szociálpolitika doktori iskolájában. Kutatási területe a Magyarországi Evangélikus Egyház Diakóniai Szolgálatának működése a II. világháborútól a 80-s évekig, különös tekintettel Sztehlo Gábor diakóniát szervező munkásságára. 1973-ban született, 1994-ben tanítóként végzett a békéscsabai Kőrösi Csoma Sándor Tanítóképző Főiskolán, majd 1997-ben mentálhigiénés szakember oklevelet szerzett a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. 2001-ben végzett szociológusként az Eötvös Loránd Tudományegyetemen.

Tanított általános iskolában, majd az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetben dolgozott. Az epilepsiával élő emberek pszichoszociális támogatásának területén szerzett szakmai tapasztalatot. A békéscsabai Béthel Alapítványnál részt vett különböző kutatási programokban. 2008 óta vezeti a Magyarországi Evangélikus Egyház diakóniai munkásságát.

Kenesei Marcell

Kenesei Marcell felsőfokú tanulmányait az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán, Politológia szakon végezte. Egyetemi évei alatt a nemzetközi politikai viszonyok tanulmányozására és a Közel-Kelet huszadik századi történelmére szakosodott. 2002-től a Haver Alapítvány tevékenységében folyamatosan vett részt önkéntes oktatóként, egyes programok szervezőjeként és általános tanácsadóként is. 2007-2008-ban egyetemi tanulmányainak végeztével egy egyéves ösztöndíj program részeseként Svédországban tanult és dolgozott a Paideia Intézetnél. 2008-tól az Izraeli Kulturális Intézet alapításában vett részt, az Intézet forrásteremtési és szervezetfejlesztési munkájának a koordinációjáért volt felelős, majd 2011 januárjától az Intézet igazgató-helyettese volt. Marcell 2011 júniusában csatlakozott a Centropához. Jelenleg a Centropa magyarországi vezetője, illetve a CJN (Centropa Jewish Network) hálózat igazgatója.

A projekt a Civil Alap 2014 támogatásával valósult meg.
